

LIETUVIŲ LYGINAMOSIOS LITERATŪROS ASOCIACIJA
LIETUVIŲ LITERATŪROS IR TAUTOSAKOS INSTITUTAS

LITHUANIAN COMPARATIVE LITERATURE ASSOCIATION
INSTITUTE OF LITHUANIAN LITERATURE AND FOLKLORE

**LITERATŪRINIS SKONIŲ ŽEMĖLAPIS: NUO SKONIO
KULTŪROS IKI SKONIO INDUSTRIJOS**

**LITERARY TASTE MAP:
FROM TASTE CULTURE TO TASTE INDUSTRY**

PROGRAMA IR PRANEŠIMŲ TEZĖS / PROGRAM AND ABSTRACTS

**2020 m. rugsėjo 24–25 d.
Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas
Antakalnio g. 6, Vilnius, Lietuva**

**24–25 September 2020
Institute of Lithuanian Literature and Folklore
Antakalnio St. 6, Vilnius, Lithuania**

Organizacinis komitetas / Organizing Committee

Dalia Cidzikaitė

Ieva Kalniņa

Nijolė Vaičiulėnaitė-Kašelionienė

Jurgita Katkuvienė

Žydronė Kolevinskienė

Dalia Kuiziniene

Ojārs Lāms

Laura Laurušaitė (pirmininkė / chair)

Dainius Vaitiekūnas

Manfredas Žvirgždas

Įžangos žodžio autorė / Preface by Laura Laurušaitė

Redaktoriai / Editors Dalia Cidzikaitė, Manfredas Žvirgždas

Ižangos žodis

Konferencijos organizatoriai kviečia svarstyti šiuolaikinį skonio problemišumą įvairiose literatūrose, atkreipiant dėmesį į „skonio kultūros“ pokyčius, kurie persismelkia ir į literatūros tekstus, diskursus ir praktikas. Kaip skonis evoliucionuoja nuo kanoninės grožio sampratos, gero skonio standarto ir skonio kaip estetinio patyrimo iki vartotojų visuomenėje įsigalinčio kultūros industrijų registro? Atliekant įvairių literatūrų lyginamąją analizę siūloma braižyti naujovišką gustatyvinių ir gastronominių patyrimų žemėlapi, kuriame nuo juslių poetikos ar fenomenologijos vis labiau judama link „patyrimo ekonomikos“, kuri veikia ir literatūros tematiką, žanrus, ir skaitytojų pasirinkimus.

Skonis apima visą spektrą nuo lokalumo/regioniškumo iki globalumo, nuo kraštutinio subjektyvumo iki socialinių vaidmenų, nes visų pirma jis yra susijęs su asmens saviidentifikacija, todėl iškelia individualaus sprendimo ir pasirinkimo motyvus, bet sykiu jį lemia ir tautos tradicijos, paveldas, tabu ir stereotipai. Skonio kultūrinės reikšmės itin palankios tarpdisciplininei analizei, nes jungia estetinį registrą, kuriam priklauso ir literatūrinė produkcija bei jos vertinimas, ir įvairias kultūrinės praktikas, kultūrinę atmintį, socialinius saitus ir nacionalinio identiteto tyrimus. Įvairios skonio implikacijos nuo seno domina filosofus, istorikus, etnologus, lingvistus, psichologus, kultūros bei socialinius antropologus ir kt. Pastaraisiais metais juntamas atsinaujinęs dėmesys šiam tyrimų laukui, atsiranda naujų teorinių prieigų: filosofijos ir estetikos sferose aptinkamas terminas gastrosofija (Michel Onfray), literatūrologai kalba apie gastropoetiką (Parama Roy) ir kulinaristiką (Alois Wierlacher).

Skonio kultūra yra svarbus tautinės tapatybės ingredientas, nes sietina su vieta ir tradicija. Tauta gali būti suvokiama kaip skonio bendrija, kadangi panašus grupės generuojamas skonis apima visus vienos šalies individus kaip kolektyvinis sprendinys. Posakis „dėl skonio nesiginčijama“ (*de gustibus non disputandum est*) užbėga už akių esencialistiniam požiūriui, kad vienos ar kitos tautos skonis yra pranašesnis, teigia lygiavos principą ir ideologiškai politkorektišką toleranciją įvairiems, net ir specifiniams, skoniams. Maišantis identitetams skonio esencializmą keičia skonio pliuralizmas, todėl galima kalbėti apie *supranacionalinį*, standartizuotą „pasaulio“ skonį, atsietą nuo konkrečios šalies paveldo ir veikiamą kultūros industrijų diktato. Į literatūrinių debatų lauką siekiama įtraukti ne tik skonių kultūras, bet ir skonių subkultūras, kurios paryškina skonių diferenciaciją ir individualėjimą. Per skonio patirtį ir suvokimą galima analizuoti įvairiose literatūrose atsiskleidžiantį tautinį savivaizdį ir alimentarinius santykius su kitomis tautomis.

Preface

Noting the recent changes in the “taste culture” that are present in literary texts, discourses, and practices, the organizers invite the critical audience to discuss contemporary issues of taste in literature. How has taste evolved from the canonical concept of beauty, the norm of good taste, and taste as aesthetic experience to a wide range of cultural industries gaining a foothold in consumer society? By employing comparative analysis, the conference proposes to draw an innovative map of gustatory and gastronomic experiences, moving away from sensory poetics or phenomenology towards the “experience economy” that affects literary themes, genres, and reader’s preferences.

Taste covers the entire spectrum from local / regional to global, from extreme subjectivity to social roles as it is primarily related to person’s self-identification and thus highlights the motives of individual decision and choice. On the other hand, taste is also driven by folk traditions, heritage, taboos, and stereotypes. The cultural implications of taste are particularly suitable for interdisciplinary analysis because they combine aesthetic range which includes literary production and its evaluation, a variety of cultural practices, cultural memory, social links, and research on national identity. Philosophers, historians, ethnologists, linguists, psychologists, cultural and social anthropologists have long been interested in various implications of taste. Recent years have witnessed a renewed interest in this field of research and new theoretical approaches. A term *gastrosophy* coined by Michel Onfray has entered philosophy and aesthetics. Literary scholars discuss the *gastropoetics* (Parama Roy) and *culinary* (Alois Wierlacher).

Taste culture is an important ingredient of national identity as it is linked to place and tradition. Since a similar taste generated by a group covers all individuals of one country as a collective decision, a nation can be perceived as a community of taste. Latin expression *de gustibus non disputandum est* (in matters of taste, there can be no disputes) forestalls the essentialist view which argues that one nation’s taste is better than others and asserts the principle of equality and ideologically politically correct tolerance to various, even specific, tastes.

As identities mix, the essentialism of taste has been replaced by the pluralism of taste, thus making room for a *supranational*, standardized taste of the “world,” disconnected from country-specific heritage and influenced by cultural industries. Therefore, in the literary debate, we invite to discuss not only taste cultures, but also taste subcultures that emphasize taste differentiation and individualization. Through taste experience and perception, the researchers are invited to analyze the national self-concept and *alimentaria* relationships with other nations as reflected in various literatures.

PROGRAMA / PROGRAM

Ketvirtadienis, rugsėjo 24 d. / Thursday, 24 September

8.30–9.00 REGISTRACIJA / REGISTRATION

9.00–9.10 Lietuvos lyginamosios literatūros asociacijos Kolegijos pirmininkės **Lauros Laurušaitės** sveikinimo žodis / Welcome Address by the Head of the Lithuanian Comparative Literature Association **Laura Laurušaitė**

9.10–10.00 PLENARINĖ SESIJA / PLENARY SESSION

Anne Simon (Centre de recherches sur les arts et le langage, CNRS/EHESS, Paris / Meno ir kalbos mokslinių tyrimų centras, CNRS/EHESS, Paryžius). *L'arrière-goût de la mort: la littérature à l'épreuve de l'élevage industriel / The Aftertaste of Death: Literature Is Put to the Test by Industrial Livestock Production / Nemalonus mirties prieskonis: pramoninės gyvulininkystės iššūkis literatūrai*

10.00–12.00 SEKCIJA 1 / PANEL 1

SKONIO ISTORIJA ĮVAIRIOSE KULTŪROSE IR (KINTANTIS) SKONIO KANONAS / HISTORY OF TASTE IN DIFFERENT CULTURES AND THE (CHANGING) CANON OF TASTE

Moderuoja / Chaired by Dalia Cidzikaitė (Nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, Vilnius / National Library of Lithuania, Vilnius)

10.00–10.30 Mārtiņš Laizāns (University of Latvia, Riga / Latvijos universitetas, Ryga). *Dining with Faustus – (Dis)Taste in Translating the Gastronomical / Vakarienė su Faustu – (ne)skoningi gastronominiai vertimai*

10.30–11.00 Mariana Neț (Institute of Linguistics of the Romanian Academy in Bucharest / Kalbotyros institutas, Rumunijos akademija, Bukareštas). *A table avec Dumas: Goût littéraire et art poétique / Dining with Dumas: Literary Taste and Poetic Art / Prie stalo su Dumas: literatūrinis skonis ir poetikos menas*

11.00–11.30 Iwona Wróbel (The Education Office in Warsaw / Švietimo taryba, Varšuva). *A Discourse with Aesthetic Category, a Fascination or a Catalyst of Depth Psychology? Beauty in Contemporary Novels Written by Anne Provoost, Olga Tokarczuk and Angela Carter / Estetinės kategorijos diskursas, susižavėjimas ar giluminės psichologijos katalizatorius? Grožis Anne Provoost, Olgos Tokarczuk ir Angela Carter romanuose*

11.30–12.00 Francis Yaiche (Sorbonne University, Paris / Sorbonos universitetas, Paryžius). *Dire le goût ou la sémiotique de l'indicible: à la recherche du sens perdu / Describing Taste, or the Semiotics of Indescribable Phenomenon: Searching for Lost Meaning / Nusakyti skonį, arba nenusakomų dalykų semiotika: prarastos prasmės beiėškant*

12.00–13.00 Pietų pertrauka / Lunch Break

13.00–18.00 SEKCIJA 2 / PANEL 2

SOCIALINIAI SKONIO ASPEKTAI LITERATŪROJE, SKONIO KAIP SOCIALINIO IDENTITETO REPREZENTACIJA / SOCIAL AND CULTURAL ASPECTS OF TASTE IN LITERATURE

Moderuoja / Chaired by Žydronė Kolevinskienė (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Vilnius / Institute of Lithuanian Literature and Folklore, Vilnius)

13.00–13.30 Edlira Macaj, Marisa Kërbizi (University of Tirana / Tiranos universitetas). Preserving the ‘Taste’ of Cities in Albanian Literature of 20th Century / Miestų „skonio“ išsaugojimas XX a. albanų literatūroje

13.30–14.00 Giedrė Šmitienė (Institute of Lithuanian Literature and Folklore, Vilnius / Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Vilnius). Taste and Disability. *Sorry, It Does Not Suit My Taste* / Skonis ir negalia. *Atleiskit, tai ne mano skonio*

14.00–14.30 Aušra Jurgutienė (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Vilnius / Institute of Lithuanian Literature and Folklore, Vilnius). Ideologinis skonis lietuvių literatūros komparatyvistikoje / Ideological Taste in Comparative Studies of Lithuanian Literature

14.30–15.00 Vigmantas Butkus (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Vilnius / Institute of Lithuanian Literature and Folklore, Vilnius). Skonėjimasis literatūra jos tyrimuose ir mokymuose / Savoring Literature in Its Research and Teaching

15.00–15.30 Kavos pertrauka / Coffee Break

15.30–16.00 Genovaitė Dručkutė (Vilniaus universitetas / Vilnius University). Sprendimai apie Lietuvos grožį Jeano Maucière‘o kelionių knygoje / Decisions about the Beauty of Lithuania in Jean Maucière’s Travel Books

16.00–16.30 Dainius Vaitiekūnas (Vilniaus universitetas; Nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, Vilnius / Vilnius University; National Library of Lithuania, Vilnius). Semiotika ir literatūrinis skonis: Algirdo Juliaus Greimo atvejis / Semiotics and Literary Taste: The Case of Algirdas Julius Greimas

16.30–17.00 Manfredas Žvirgždas (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Vilnius / Institute of Lithuanian Literature and Folklore, Vilnius). Skonio poetikos variacijos Maironio kūryboje / Variations of the Poetics of Taste in Maironis’s Works

17.00–17.30 Jurgita Katkuvienė (Vilniaus universitetas / Vilnius University). Bučinio skonis lietuvių poezijoje / The Taste of a Kiss in Lithuanian Poetry

17.30–18.00 Jūratė Jasaitytė (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Vilnius / Institute of

Lithuanian Literature and Folklore, Vilnius). Patekę į Rilke's orbitą: literatūrinis skonis lietuvių poezijoje / In Rilke's Orbit: Literary Taste in Lithuanian Poetry

Pentadienis, rugsėjo 25 d. / Friday, 25 September

8.30–9.00 REGISTRACIJA / REGISTRATION

9.00–15.00 SEKCIJA 3 / PANEL 3

SKONIS IR TAPATYBĖ / TASTE AND IDENTITY

Moderuoja / Chaired by Manfredas Žvirgždas (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Vilnius / Institute of Lithuanian Literature and Folklore, Vilnius)

9.00–9.30 Inna Merkoulova (Moscow State Academic University for the Humanities, Sorbonne University, Paris / Valstybinis humanitarinis universitetas, Maskva; Sorbonos universitetas, Paryžius). Bread and Salt in Russian Culture: Life Forms and Values / Duona ir druska rusų kultūroje: gyvenimo formos ir vertybės

9.30–10.00 Svetlana Pogodina (University of Latvia, Riga / Latvijos universitetas, Ryga). Russian Hospitality as an Identity Marker: Russian Press in Latvia in 1920s-30s / Rusų svetingumas kaip tapatybės žymė: rusiška spauda Latvijoje XX a. trečiame ir ketvirtame dešimtmetyje

10.00–10.30 Astra Spalvėna (University of Applied Sciences, University of Latvia, Riga / Ekonomikos ir kultūros aukštoji mokykla; Latvijos universitetas, Ryga). Food for People: Making of Latvian National Cuisine in Cookbooks of Interwar Period / Maistas žmonėms: latvių nacionalinės virtuvės kūrimas kulinarinėse knygose tarpukariu

10.30–11.00 Ieva E. Kalniņa (Institute of Literature, Folklore and Arts of the University of Latvia, Riga / Latvijos universiteto Literatūros, folkloro ir meno institutas, Ryga). Food as a Metaphor: Imants Ziedonis' "Poem of Milk" and "Poem of Bread" / Maistas kaip metafora: Imanto Zieduonio kūriniai „Poema apie pieną“ ir „Poema apie duoną“

11.00–11.30 Ieva Kalniņa (University of Latvia, Riga / Latvijos universitetas, Ryga). Breakfast in Valentīns Jakobsons' short prose / Pusryčiai Valentino Jakobsono apsakymuose

11.30-13.00 Pietų pertrauka / Lunch Break

13.00–13.30 Ojārs Lāms (University of Latvia, Riga / Latvijos universitetas, Ryga). Cheese on the Menu of Latvian Contemporary Migrants and in the Sense of Identity. Texts by Alvils Bergs and Laima Muktupāvela / Sūris šiuolaikinių latvių migrantų valgiaraštyje ir tapatybės patirtis. Alvilas Berģs ir Laimos Muktupāvelos kūryba

13.30–14.00 Laura Laurušaitė (Institute of Lithuanian Literature and Folklore, Vilnius / Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Vilnius). Famine in Contemporary Lithuanian and Latvian Literature: Collective Remembrance or Hunger Industry? / Badas šiuolaikinėje lietuvių ir latvių literatūroje: kolektyvinė atmintis ar alkio industrija?

14.00–14.30 Ingrida Eglė Žindžiuvienė (Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas / Vytautas Magnus University, Kaunas). Britas tapęs „prancūzu“: Peterio Mayle‘io kūrybos retrospektyva skonio ir tapatybės aspektu / A British Turned “French”: A Retrospective of Peter Mayle’s Works through Taste and Identity Aspect

14.30–15.00 Živilė Nedzinskaitė (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Vilnius / Institute of Lithuanian Literature and Folklore, Vilnius). *Ludi Camenales*: žaidimas kaip nauja stiliaus ir skonio raiška lotyniškoje LDK Baroko poezijoje / *Ludi Camenales*: A Game as a New Expression of Style and Taste in the Baroque Poetry in Latin of the Grand Duchy of Lithuania

15.00–15.30 Kavos pertrauka / Coffee Break

15.30–18.00 SEKCIJA 4 / PANEL 4

SKONIS ĮVAIRIUOSE KONTEKSTUOSE, SKONIO TARPDISCIPLINIŠKUMAS / TASTE IN DIFFERENT CONTEXTS AND THE INTERDISCIPLINARY ASPECT OF TASTE

Moderuoja / Chaired by Dalia Kuiziniienė (Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas / Vytautas Magnus University, Kaunas)

15.30–16.00 Tomas Čelkis (Vilniaus universitetas / Vilnius University). Puošnumo ir grožio raiška XVIII a. rankraštinuose Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žemėlapiuose / Expressing the Splendor and Beauty in the 18th Century Manuscript Maps of the Grand Duchy of Lithuania

16.00–16.30 Gabrielius Edvinas Klimenka (Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas / Vytautas Magnus University, Kaunas). Kristus buvo vegetaras? Naujieji apokrifai ir vegetarizmo ideologija / Christ Was a Vegetarian? The New Apocrypha and the Ideology of Vegetarianism

16.30–17.00 Laura Niedzviegienė (Vilniaus universitetas / Vilnius University). Maistas kaip vizualus dirgiklis, arba kaip paragauti nematomo maisto: garsinio vaizdavimo fenomenas / Food as a Visual Stimulus, or How to Taste Invisible Food: The Phenomenon of Audio Description

17.00–17.30 Jurgita Kerevičienė (Vilniaus universitetas / Vilnius University). „Sėskime visi prie stalo!“ Koncepto *prie bendro stalo* kompleksiškas audiovizualiniuose kūriniuose / “Let’s Gather All at the Table!” The Complexity of the Concept *at the Table* in the Audiovisual Works

17.30–18.00 Diskusija. Baigiamosios pastabos / Discussion. Closing remarks

PRANEŠIMŲ TEZĖS / ABSTRACTS

Vigmantas Butkus

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Vilnius / Institute of Lithuanian Literature and Folklore, Vilnius

Skonėjimasis literatūra jos tyrimuose ir jos mokymuose / Savoring Literature in Its Research and Teaching

Pranešimas planuojamas kaip polemiskis ir pirmiausiai kaip eseistinis, publicistinis. Jame ketinama svarstyti tokį pagrindinį klausimą: kokią vietą a) šiuolaikiniuose literatūros tyrimuose (žinoma, tik tuose, kurie patenka į tyrėjo akiratį) ir b) literatūros mokyme Lietuvos mokyklų aukštesnėse klasėse užima skonėjimasis literatūra? Šis klausimas „apauginamas“ papildomais svarstymais-klausimais: kiek ir kuo abiem atvejais skonimasi / kviečiama skonėtis? ar kviečiama? kiek šis skonėjimasis susijęs su literatūros stilistiniu, estetiniu matmeniu? ar skonėjimasis ir jo edukacinė sklaida gali tapti įsikalbėtais? ar įmanoma skonėtis, kai spaudžia privalomos raiškos vietos ir formos? ir pan.

Tomas Čelkis

Vilniaus universitetas / Vilnius University

Puošnumo ir grožio raiška XVIII a. rankraštiniuose Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žemėlapiuose / Expressing the Splendor and Beauty in the 18th Century Manuscript Maps of the Grand Duchy of Lithuania

XVIII a. LDK rankraštiniuose žemėlapiuose (ir planuose) regimas kartografuotojų siekis kuo puošniau, gyviau ir skoningiau vaizduoti geografines erdves. Nors šie brėžiniai išsiskyrė tuo, kad tai buvo dokumentai, turėję juridinę galią, bet estetinis pojūtis juose buvo būtinas ir net reikalaujamas. Jis leido kartografuotojui išskirti vaizduojamą erdvę iš kitų, perteikti jos geografinių erdvių unikalumą, taip pat tai teikė galimybę žemėlapiui lengviau priimti ir suprasti informaciją. XVIII a. kilmingųjų valdų žemėlapiai buvo didelių formatų, jie kabinti puošniuose kambariuose, rodyti svečiams. Tai buvo ir teigiamos informacijos apie save perdavimo priemonė. XVIII a. susiklosčiusi nereta žemėlapių kaip puošnaus kūrinių samprata, darė poveikį ir XIX a. kartografijai. Naujas LDK teritorijas užėmusioje Rusijos imperijoje kurį laiką kartografuotojais dirbo tie patys specialistai, jie ugdė savo mokinius. Ir tik ilgainiui kartografijos srityje atsirado naujos estetiškos formos.

Genovaitė Dručkutė

Vilniaus universitetas / Vilnius University

Sprendimai apie Lietuvos grožį Jeano Mauclère'o kelionių knygoje / Decisions about the Beauty of Lithuania in Jean Mauclère's Travel Books

Jeanas Mauclère'as (1887–1951) – prancūzų žurnalistas ir rašytojas, kurio gausiame kūrybiniame palikime kelionių literatūra užima reikšmingą vietą. XX a. trečiajame dešimtmetyje jis ne kartą lankėsi Lietuvoje ir kelionių po nepriklausomybę neseniai atkūrusį kraštą įspūdžius perteikė dviejose knygoje: *Po blyškiu Lietuvos dangumi* (*Sous le ciel pâle de Lithuanie*, Paris: Plon-Nourrit, 1926), *Lietuvos žmonės ir keliai* (*Gens et routes de Lithuanie*, Paris: A. Redier, Librairie de la Revue française, 1931). Pranešime ketinama susitelkti ties estetiniais keliautojo potyriais vaikštinėjant ir važinėjant po Lietuvos miestus – Kauną, Vilnių, miestelius ir pajūrį. Lokalio estetinio naujai atrasto krašto tapatybė – grožis ir/ar bjaurumas – atsiskleidžia keliais aspektais: kaip gamtos grožis, liaudies ir profesionalusis menas (architektūros eksterjerai ir interjerai, dailė, muzika), fizinis lietuvis ir lietuvis tipas. Mauclère'o vertinimuose ši tapatybė matoma vietinės istorijos, tradicijų, kultūros kontekste. Sprendimus apie grožį/bjaurumą darančio subjekto žvilgsnis atidus, jis kruopščiai fiksuoja tai, ką mato, girdi, jaučia. Aprašydamas naują estetinį potyrį, jis, viena vertus,

siekia būti objektyvus, kita vertus, išlieka savos prancūzų kultūros ir tradicijų atstovas. Drauge jis nevengia pabrėžti patirtos naujovės kitoniškumą. Pranešime remiamasi imagologine ir fenomenologine prieiga.

Francis Yaiche

Sorbonne University, Paris / Sorbonos universitetas, Paryžius

Dire le goût ou la sémiotique de l'indicible: à la recherche du sens perdu / Describing Taste, or The Semiotics of Indescribable Phenomenon: Searching for Lost Meaning / Nusakyti skonį, arba nenusakomų dalykų semiotika: prarastos prasmės beiėškant

Notre vocabulaire, notre langage, sont terriblement pauvres – en tout cas très insuffisants - pour « extimer » l'expérience intime et complexe que peut être la rencontre d'une personne d'avec une saveur, d'avec un goût, une rencontre souvent « amoureuse », une « affinité éléctive », et qui peut être celle d'une vie, d'une fidélité absolue, alors que la société de consommation nous engage à l'infidélité et au changement. En effet, une fois que nous aurons qualifié un goût de sucré, salé, amer, aigre, frais, de lourd, fort ou long en bouche, pour un vin ou un fromage, on ira emprunter notre registre à des mondes complexes, celui du souvenir comme dans le cas de la fameuse madeleine de Proust ou à celui de la musique (« c'est une symphonie ») ou encore aux parfums et aux fragrances, en qualifiant par exemple le goût de fleural, d'oriental, avec des notes de musc, de forêt ou de rose, et très vite nous resterons sans voix, sans argument, muets. Pourtant il existe des manières « obliques » pour raconter la relation personnelle que nous entretenons avec un goût.

Pour un amateur fou de framboises, la saveur délicate et délicieusement parfumée du fruit n'est pas la seule cause de son bonheur. Tout participe holistiquement de son ravissement : la couleur de la framboise, d'une douceur infinie, l'architecture, l'organisation, incroyable, du fruit, la consistance exquise du jus, mais aussi l'expérientiel, par exemple le fait de les manger dans un restaurant de Gruyères en Suisse, agrémentées d'une double crème ou bien de les chaparder dans un buisson couvert de baies. Comment donc traduire par des mots, des opinions, des arguments ou par des images le « je ne sais quoi » d'un mets, la permanence ou la volatilité d'un vin, le doux entêtement poétique d'un café ? Le palais, les papilles gustatives, la langue, mais aussi le nez, sont parties prenantes de la construction du goût qui est parfois une signature et un élément de notre identité.

On s'attachera à analyser sémiotiquement des campagnes de publicité pour des produits, mets, plats, ingrédients, célèbres ou non, et à comprendre par quels chemins on parvient à faire saliver ou à évoquer une composition « magique », inoubliable, à provoquer l'achat d'impulsion.

Jūratė Jasaitytė

Vilniaus universitetas; Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Vilnius / Vilnius University; Institute of Lithuanian Literature, Vilnius

Patekė į Rilke's orbitą: literatūrinis skonis lietuvių poezijoje / In Rilke's Orbit: Literary Taste in Lithuanian Poetry

Pranešimas skirtas pristatyti Rainerio Maria Rilke's receptijos lietuvių poezijoje aspektus, veikiančius ir formuojančius literatūrinį skonį (tiek poeto – kūrėjo, tiek poeto – skaitytojo atžvilgiu). Pranešimo atspirties taškas – 1996 m. pasirodžiusioje dvikalbėje Rilke's rinktinėje *Poezija. Die Gedichte* publikuotame Sigitos Gedos baigiamajame straipsnyje „Mirties ir meilės, egzistencijos poetas“ išsakytas požiūris: „(K)ai kas atrodo salsva, sentimental, perdėta, per gražu ir pernelyg harmoninga“. Šiame kontekste sąvoka „salsva“ – vartojama skonio pojūčiams apibrėžti – kartu gali būti pasitelkta literatūrinio skonio pokyčiui (ar pokyčiams) įvardyti. Pagrįstai kyla klausimas, ar minėtasis „salsvumas“ yra faktinės būklės diagnozė („mūsų“, pirmiausia apeliuojančių į poetų bendrijos literatūrinio skonio kaitą, o gal net lūžį) ar vis dėlto skubotas, perdėtas ir nesavalaikis teiginys (palyginti su susiklosčiusios Rilke's receptijos „tradicija“ lietuvių literatūroje bei jos vieta santykyje su vokiškuoju atitikmeniu)? Pranešimas skirtas atsakymo į šį klausimą, jį suprobleminus ir išplėtus, paieškoms. Pastarieji trys dešimtmečiai, sutampantys su

Nepriklausomybės atgavimu (1990–2020), tampa chronologinėmis šios postuluojamos kaitos ribomis. Savo ruožtu pranešime susikoncentruojama į Rilke's recepcijos specifiką lietuvių poezijoje kaip bendrame kūrybos visete ir iš jos kylančias, dominuojančias literatūrinio skonio tendencijas. Reprezentatyvių pavyzdžių ieškoma ir jau lietuvių literatūriniame lauke įsitvirtinusių poetų (pavyzdžiui, Aido Marčėno, Donaldo Kajoko, Kornelijaus Platelio, Kęstučio Navako ir kt.), ir jame kol kas stabilaus statuso neįgijusių ir/ar debiutantų kūryboje.

Aušra Jurgutienė

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Vilnius / Institute of Lithuanian Literature and Folklore, Vilnius

Ideologinis skonis lietuvių literatūros komparatyvistikoje / Ideological Taste in Comparative Studies of Lithuanian Literature

Komunistų partija literatūrai ir kritikai primetė du svarbiausius ideologinius reikalavimus: socialistinio realizmo ir proletarinio internacionalizmo. Iš pradžių daugelio jie buvo nelabai net suprasti, bet stalinizmo laikotarpiu greitai įsitvirtino ir tapo visuotine rašymo, kūrybos ir mąstymo norma, kuri oficialiai veikė iki pat sovietinės okupacijos ir Šaltojo karo pabaigos. Pranešimo tikslas yra pasiaiškinti, kaip proletarinio internacionalizmo tendencija pasireiškė lietuvių lyginamojoje literatūroje? Kaip jos veikiamas formavosi estetinis skonis ir literatūros ryšių vertinimas Kosto Korsako sudarytose straipsnių rinkiniuose *Puškinas ir lietuvių literatūra* (1950), ir *Tautų draugystė lietuvių ir rusų literatūrose* (1963) ir kitose jo ir kitų autorių parašytose to meto knygose. Kaip komunistų partijos diktuojamas ideologinis skonis paveikė ir pakeitė buvusią literatūros lyginamųjų tyrimų tradiciją? Kaip jis pats keitėsi ir kokią trajektoriją paliko literatūrinėje komparatyvistikoje?

Ieva Kalniņa

University of Latvia, Riga / Latvijos universitetas, Ryga

Breakfast in Valentīns Jakobsons' Short Prose / Pusryčiai Valentino Jakobsono apsakymuose

Breakfast is the first meal of a day and a ritual established in culture and gastronomy in recent centuries, where it usually takes place in the morning and in a certain social environment. Latvian writer Valentīns Jakobsons (1922–2005) has written three collections of stories: *Brokastis zaļumos* (*The Luncheon on the Grass*, 1986), *Brokastis ziemeļos* (*Breakfast in the North*, 1992) and *Brokastis pusnaktī* (*Breakfast at Midnight*, 1995), all having the word *breakfast* in the title. The title of the first collection of stories is an ironic allusion to the painting of Édouard Manet “The Luncheon on the Grass.” The narrative is ironic, concentrated, and laconic. This collection of stories depicts the relations between people and life situations during the Soviet-era, while the other two collections are Siberian stories. The stories are partly autographical, as Jakobsons was sent into exile in 1941. The stories are written in the first person but the narrator seems to view events neutrally, but his own experience—self-ironically. In some stories, breakfast is a real event, but more often breakfast has a metaphorical meaning as a starting point—childhood, love, and deportation begin with breakfast. The story “Brokastis zaļumos” depicts both the protagonist's breakfast and his disgust with food. In turn, both Siberian collections of stories show that the breakfast tradition is disappearing in extreme conditions: hunger determines the thoughts and actions of prisoners and deportees; there is a constant search for food and neglect of traditional moral norms in search of food, and starvation. In the diverse use of breakfast in his stories, Jakobsons reveals that breakfast characterizes the historical, social and national situation; in the face of hunger, national identity has little meaning, but in dreams about food it has meaning.

Ieva E. Kalniņa

The Institute of Literature, Folklore and Arts of the University of Latvia, Riga / Latvijos universiteto Literatūros, folkloro ir meno institutas, Ryga

Food as a Metaphor: Imants Ziedonis' “Poem of Milk” and “Poem of Bread” / Maistas kaip

metafora: Imanto Zieduonio kūriniai „Poema apie pieną“ ir „Poema apie duoną“

Looking at poetry in discourse of gastropoetics is a challenging task. This option is offered by two long poems by Latvian poet, Imants Ziedonis “Poem of Milk” (1977) and “Poem of Bread” (“Viddivārpa”) (1981). Poems were written in the highest years of Brezhnev’s stagnation, and it seemed important to poet to choose these basic words “milk” and “bread,” which are characteristic not only for the Balts, but for the Indo-European culture as well as, to return to the basic values that were crushed by the totalitarian regime. Imants Ziedonis’ poems are based on mythical notions of milk and bread, he uses extensive folklore materials (folk songs, rituals, magic formulas, etc.), updates the traditions of annual customs—everything that has allowed people to exist through hundreds of years. A tradition confronted with reality (Soviet reality, but also anything that subtracts from the values hidden in the basic words, which embody the order of things in the world) reveals the vulnerability of a human identity (national and universal). Thus, “milk” and “bread” are not just notions that represent basic dishes but include a whole value system.

Jurgita Katkuvienė

Vilniaus universitetas / Vilnius University

Bučinio skonis lietuvių poezijoje / The Taste of a Kiss in Lithuanian Literature

Filosofinėje juslių klasifikacijoje skonio bei kvapo juslės ilgą laiką buvo laikomos menkesnėmis nei regimoji, klausymo ir lytos, jos ne taip plačiai yra ir aprašytos. Tačiau Paryžiaus semiotikos mokyklos pradininkas Algirdas Julius Greimas savo darbe „Apie netobulumą“ skonį (kaip ir kvapą) laiko pačia giliausia ir intymiausia jusle, o pasaulio gustatyvinį suvokimą aprašo kaip sudėtingą ir dviprasmišką, linkstantį universalizuotis ir intelektualizuotis.

Aprašydamas skonio ir skanavimo ypatingumą Greimas taip pat pažymi, kad „skonis atgauna savo pilnatvę tik tuo atveju, jei remiasi prie jo prisijungiančiu lytėjimu – žindimu, bučiniu“. Neišvengiamą skonio santykį su taktiliškumu mini ir kiti šiuolaikiniai tyrinėtojai. Kalbant apie skonį, kaip vieną iš penkių tradicinių juslių, dažniausiai minimas gastronominis jo pobūdis ir jis siejamas su valgymo skonių tradicija. Tačiau taktiliškumo komponentas apima platesnę skonio sritį, į kurią patenka ir bučiavimo(si) fenomenas.

Šiame pranešime, laikantis semiotinės nuostatos, kad bet kuris reikšminis fenomenas pasirodo figūratyvine raiška, bus ieškoma ir tiriama, koks yra bučinio skonis lietuvių poezijoje. Taip pat, laikantis nuostatos, kad kalbinė raiška perteikia žmogaus santykį su pasauliu, bus bandoma apibendrinti gautus rezultatus.

Jurgita Kerevičienė

Vilniaus universitetas / Vilnius University

„Sėskime visi prie stalo!“ Koncepto *prie bendro stalo* kompleksškumas audiovizualiniuose kūrinuose / “Let’s Gather All at the Table!” The Complexity of the Concept *at the Table* in the Audiovisual Works

„Susėdimo prie bendro stalo“ suvokimas yra susijęs ne vien tik su valgymo procesu ar duonos ir druskos kaip maisto ir išminties dalinimusi. Tai apima kiek platesnę sampratą, t. y. tiesioginį bendravimą, atviravimą, svarbių sprendimų priėmimą, ramybės pasidalinimą ir pan. Stalas visada lieka kaip vienas svarbiausių žmogaus kūniškos ir dvasinės egzistencijos atributų. Dėl savo svarbos ir istoriškai susiformavusios sampratos, puoselėjamų tradicijų „susėdimas prie bendro stalo“ įgauna sakralumo prasmę ir šiuolaikiniame skubančiame pasaulyje dažnai priešinamas santykių laikinumui, trapumui, nesantaikų kurstymui ir šeimos vertybių pažeidžiamumui.

Audiovizualiniuose kūrinuose dažnai užkoduojami įvairūs aplinkos ir žmonių tarpusavio santykių suvokimo aspektai. Režisieriai savo kūrinuose atspindi tai, kas kinta visuomenės sampratoje, kaip keičiasi vertybės, kaip mainosi ateinančių kartų pasaulėžiūra ir pasaulėjauta. Tad šio pranešimo tikslas yra pristatyti „susėdimo prie bendro stalo“ konceptą bei stalo vaidmens šiuolaikiniame

pasaulyje konceptualizavimą lietuviškuose audiovizualiniuose kūrinuose. Analizei buvo atrinktos šiuolaikinės lietuviškos komedijos „Tarp mūsų, berniukų...“ (rež. Kęstutis Gudavičius, 2016) ir „Tarp mūsų, mergaičių...“ (rež. Kęstutis Gudavičius, 2018). Šie filmai buvo pasirinkti dėl tų pačių gyvenimo vertybių, problemų ir tiesos sampratos skirtingumo abiejų lyčių požiūriu. Apie stalo simboliką, jo vaidmenį socialinėje erdvėje nemažai diskutuojama dokumentiniuose ar meniniuose dramos žanro audiovizualiniuose kūrinuose. Todėl šiai analizei pasirinkti kitokios – „nerimtos“ – stilistikos filmai. Komedijos žanras dažnai žiūrovus neįpareigoja rimtiems filosofiniams gyvenimo klausimams, bet, kita vertus, čia humoro forma atskleidžiamos žmonių tradicijos, įpročiai, kasdieninės rutinos aspektai, kuriuose galima išvelgti, kaip kinta žmonijos asmeninis, socialinis ir kultūrinis požiūris į nusistovėjusius ir tradicijomis užfiksuotus valgymo prie bendro stalo įpročius. Iš pradžių trumpai bus pristatoma tyrimo metodika, susijusi su multimodalumo, konceptualiųjų metaforų ir metonimijų teorijomis, akcentuojami mokslininkų išskirti multimodalumo raiškos būdai. Tada dėmesys bus skiriamas „bendro stalo“ sampratai, jo vaidmenų ir funkcijų socialinėje aplinkoje apžvalgai, iškeliami probleminiai šio koncepto suvokimo klausimai. Antroje dalyje bus pristatoma tiriamojo objekto multimodalinė konceptualizacija minėtų audiovizualinių kūrinių plotmėje.

Gabrielius Edvinas Klimenka

Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas / Vytautas Magnus University, Kaunas

Kristus buvo vegetaras? Naujieji apokrifai ir vegetarizmo ideologija / Christ Was a Vegetarian? The New Apocrypha and the Ideology of Vegetarianism

Vegetarizmo ideologija dažnai remiasi orientalistine tikėjimo sistema, išplaukiančia iš Rytų šventųjų tekstų. Vakarų kultūriniam kontekste kai kurios ezoterikos ir naujųjų religinių judėjimų kryptys, propaguojančios vegetarizmą, ieško būdų, kaip orientalistines vegetarizmo idėjas padaryti patrauklias ir savas krikščioniško mentaliteto vakariečiui. Nuo XIX a. antros pusės atsiranda tekstai, kuriuos galima vadinti naujaisiais apokrifais. Tekstai pasakoja apie menamą Jėzaus Kristaus kelionę į Indiją (pvz., Vandens eros Jėzaus Kristaus evangelija) įvykusią 12–30-aisiais jo gyvenimo metais. Naujieji apokrifai kuria alternatyvią Kristaus gyvenimo istoriją, kuria grindžiama dalis ezoterikos ir naujųjų religinių judėjimų mokymų, be kita ko, ir dalis vegetarizmo ideologijos. Nepaisant to, kad naujieji apokrifai paprastai kuriami ekstraordinariais metodais (pvz., pasitelkiant „čėnelingą“, meditacijas ar apreiškimus), Rytų dvasingumo mėgėjams ir ezoterikos adeptams tai netrukdo laikyti tekstus autentiškai liudijančiais praeitį.

Naujaisiais apokrifais grindžiama vegetarizmo ideologijos dalis kalba apie tai, kad Jėzus, būdamas Indijoje, mokėsi iš brahmanų daryti stebuklus, pažino karmos dėsni ir perėmė Rytų religinį mokymą. Grįžęs į Palestiną, jis (greta kitų orientalistinių idėjų) puoselėjo vegetarizmą. Po Jėzaus mirties jo mokiniai toliau laikėsi savo mokytojo mokymo ir išliko vegetarais. Todėl, anot naujaisiais apokrifais grindžiamos vegetarizmo ideologijos, krikščionys privalo būti vegetarais. Krikščioniško vegetarizmo šalininkai dažnai manipuliuoja sąvokomis (pvz., kas Biblijoje laikoma mėsa) arba vadovaujasi selektyviomis iš konteksto ištrauktomis eilutėmis (pvz., *Pr* 1, 29).

Nagrinėjant pirmųjų amžių krikščionių autorių tekstus (pvz., Pseudo Barnabo laišką), paaiškėja, kad pirmaisiais amžiais vegetarizmo propagavimas nebuvo paplitęs, o vėlesni tekstai (pvz., Ankyros sinodo kanonai) vegetarizmą dėl dvasinių paskatų laikė neigiamu ir kai kuriais atvejais baustinu reiškiniu. Nagrinėjant biblinį kontekstą aptinkama nuorodų į tai, kokią mėsą galima valgyti, bei nuorodų į Jėzaus Kristaus mitybos įpročius, kurie iš esmės paneigia bet kokią bandymą pagrįsti naujųjų apokrifų keliamas idėjas, susijusias su Jėzaus ar pirmųjų krikščionių mitybos įpročiais.

Mārtiņš Laizāns

University of Latvia, Riga / Latvijos universitetas, Ryga

Dining with Faustus—(Dis)Taste in Translating the Gastronomical / Vakarienė su Faustu – (ne)skoningi gastronominiai vertimai

The novel *Viltotais Fausts jeb Papildināta un Pārlabota Pavārgrāmata* (*Mock Faustus or the corrected complemented cooking-book*, 1973) by the Latvian composer and writer, Marģeris Zariņš (1910–1993), is a prime example of Latvian postmodern prose. As the title suggests, it is both a gastronovel and a reworking of common European cultural reference network with the Faustian motif at the forefront. The reaction to the novel from critics and readers at the time of its publishing was diametrically opposed. A quote by the Latvian literary scholar Harijs Hiršs illustrates the situation perfectly: “First of all, this novel should be translated into the Latvian language.” This remark points mostly to the linguistic challenges the reader must face when encountering the text of the novel, as it abounds in archaisms, neologisms, obscure dialectal idioms, expressions from other languages, and etc. The majority of them are tied to gastronomy, resulting in a fictional amalgam of both Latvian and global culinary practices. However, the gastronomical is garnished with a cornucopia of references from all fields of culture from many languages, thus challenging the reader to the utmost level in terms of comprehensibility.

Although *Mock Faustus* is a challenging read even for the native Latvian reader, still, however unlikely that might sound, there are some translations of the quasi-Latvian novel into other languages. In this paper I will focus on two translations, Russian (1981) and English (1987). I will outline very specific challenges the translators had to face when dealing with a text of such complex linguistic and stylistic features, as well as labyrinthine use of cultural references, in particular the gastronomical aspect, around which the whole text of the novel is orbiting. I will also indicate how the translations in some cases completely change the cultural constellations of the source text.

Ojārs Lāms

University of Latvia, Riga / Latvijas universitetas, Ryga

Cheese on the Menu of Latvian Contemporary Migrants and in the Sense of Identity. Texts by Alvilis Bergs and Laima Muktupāvela / Sūris šiuolaikinių latvių migrantų valgiaraštyje ir tapatybės patirtis. Alvilio Bergo ir Laimos Muktupavelos kūryba

In world cuisines, cheese has many different varieties and forms. The wide range of prices and tastes means that cheese is not only a popular everyday dish, but that certain types of cheese are associated with regional, ethnic, and social identities. Latvian culture is no exception. Traditional Latvian cuisine is not rich in cheese variety. Perhaps that is why cheese is well used in literary texts to describe different choices, contradictions, and conflict situations. In contemporary Latvian migrant literature, cheese is becoming a widely used gastropoetic element in construction of narrative. The presence of cheese in these texts forms a whole paradigm of situations through which the social, emotional, experiential and identity aspects of migrants’ lives are revealed.

The paper will focus on a detailed review of two Latvian migrant texts, *The Mushroom Testament. The Black Balts among Celts* (2002), the debut novel by Laima Muktupāvela, which is also the beginning of this modern tradition of depicting migration in Latvian literature, and one of the latest example—text *The Fifth Hour of a Tattoo Artist* (2018) by Alvilis Bergs. Both novels depict different migration experiences; they are significantly different in terms of attitude and construction. Focusing in detail on the place of cheese in gastropoetics gives a new perspective in text perception. Such an analysis reveals the dynamics of the change of semiotic connotations, as well as the constant and variable interaction of the cheese paradigm in the Latvian texts of migrants’ experiences.

Laura Laurušaitė

Institute of Lithuanian Literature and Folklore, Vilnius / Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Vilnius

Famine in Contemporary Lithuanian and Latvian Literature: Collective Remembrance or Hunger Industry? / Badas šiuolaikinėje lietuvių ir latvių literatūroje: kolektyvinė atmintis ar alkio industrija?

Hunger usually functions in literature as an embodiment or trace of historical violence, and Lithuanian and Latvian representations are not exceptions. The cataclysmic events in the Baltic states after the Second World War, such as Holocaust, Siberian exile, concentration camps, etc., make famine a recurring topic in the Baltic literatures and forms a rich body of Lithuanian and Latvian contemporary trauma narratives. Both the extent and diversity of literary writings on the famine will be demonstrated by this presentation.

The paper is based on a few Lithuanian and Latvian modern literary accounts, namely *Five Fingers* (*Pieci pirksti*) by Māra Zālīte, *Between the Shades of Gray* by Ruta Sepetys, *My Name is Mary* (*Mano vardas—Marytė*) by Alvydas Šlepikas, *Darkness and Company* (*Tamsa ir partneriai*) by Sigitas Parulskis and *The Beautiful Ones* (*Skaistās*) by Inga Gaile. My interest in focusing on these texts includes but is not limited to the capacity of literary text to capture and express the relationship between life and death, individual body and power, corporality and discourse, ethical and esthetical implications. The scientists wonder whether language is even capable of describing the extreme physical, emotional, and psychological suffering that is inflicted upon the victims when such tragedies occur (Barbara A. Pitrone, 2013). Hunger is usually seen as a non-discursive experience that is outside or beyond words, and relies on a gap between signs and their referents (Nicole Simek, 2016). The topics of “famine memory” and “collective remembrance” have themselves become debated terms within famine studies (Margaret Kelleher, 2013). Literary texts that touch upon the topic of famine open up a space for theoretical and ethical debates. What is the social, political, and psychological situation of the starving person? What interests do representations of hunger serve? Is it possible to articulate hunger to those who have not experienced it themselves? Offering a comparative trajectory, the presentation will trace the problematic famine imagery in the Baltic literatures which sometimes borders on “hunger industry” as a pragmatic literary strategy.

Edlira Macaj, Marisa Kërbizi

University of Tirana / Tiranos universitetas

Preserving the ‘Taste’ of Cities in Albanian Literature of 20th Century / Miestų „skonio“ išsaugojimas XX a. albanų literatūroje

Writers are fond of familiar spaces (cities, places, home) from which they can take a lot. Referring only to the 20th century Albanian literature, it can be noticed that many authors deal with particular places from different viewpoints both in poetry and prose. As such these places embody a typical poetics that shape writers’ emotional coverture and they also determine a peculiar identity of their artistic contribution. Thus places are preserved in their literary experiences with a kind of a unique ‘taste.’ Taste of a place (city, home etc.) and the way the writers preserve it in their literary work are the main objects of this paper. Taste manifestations will be examined by text analyses considering a historical context as well, associating the main argument with a philosophical and aesthetical meaning of it. Authors’ reference to their favorite places helps to individualize their writings. In their texts, they often evoke city’s fragments made of savors, colors, impressions, desires, rituals, refutations, love, fear, pride, and etc. These perceptions help to understand the relationship that exists between them. Writers might be far away, but they keep returning and revealing why they can’t forget that unique ‘taste’ made of from (ir)relevant things or facts.

The 20th century Albanian literature has a place-tasting literary process in its records, which reveals each writer’s poetics. Discussion follows the line that during the periods of time the taste process shifts from a traditional orientation toward a modern one. From north to south, it has been noted that cities like Shkodra, Kruja, Tirana, Pogradeci, Gjirokastra, etc. invigorate literature due to a specific connection between the writer and the place. We conclude that a city once provided writers and on the other hand, the writers preserved a lifelong artistic ‘taste’ of them.

Inna Merkoulouva

State Academic University for the Humanities, Moscow; Sorbonne University, Paris / Valstybinis

humanitarinis universitetas, Maskva; Sorbonos universitetas, Paryžius

Bread and Salt in Russian Culture: Life Forms and Values / Duona ir druska rusų kultūroje: gyvenimo formos ir vertybės

The presentation proposes to analyze the role of bread and salt in Russian culture and literature from the point of view of two semiotic traditions, that of the Moscow-Tartu school (Yuri Lotman and colleagues) and that of Paris (Algirdas J. Greimas and disciples). In culture, Russian semioticians see a dynamic of interactions between cultural domains (semiospheres). In Greimassian semiotics, the conception of culture is presented as a stratification of objects, contents, semantic values. According to Greimas (1984), “semiotics has a vocation to deal with culture, and culture as a whole becomes the object of semiotics.” Today, the question of “life forms” is probably the most interesting meeting place between these two semiotic traditions? According to Jacques Fontanille (2015), life forms find meaning in the meeting between expressions (life course forms) and content (values, emotions, issues and beliefs). Understanding a foreign culture through its values, comparing them with our values, looking for connections, it would be an invitation to develop creativity in all its diversity.

For centuries the bread (*khleb*) has remained one of the fundamental concepts of Russian culture. It is a cultural and linguistic constant, a macro-concept and a key element of the conceptsphere of Russian language and literature. The expression “bread-salt” (*khleb-sol*) firstly reflects the image of a vital substance, a substance which ensures real physical existence. The expression “bread-salt” (*khleb-sol*) is also the epitome of hospitality. This is why in Russian the word “hospitality” (*gostepriimstvo*, literally “joyful welcome of the guests”) has a more expressive synonym *khlebosolstvo* which means “bread and salt hospitality,” “warm hospitality.” The poet Alexander Pushkin, in his novel in verse *Eugene Onegin*, writes: *To parents from far away, we reserve everywhere a joyful encounter: exclamations, bread and salt* (1831). The master of the Russian house can be “gostepriimny,” that is to say hospitable (“classic” hospitality) or, even more, “khlebosolny” (“warm-hearted” hospitality) showing generosity as a model of everyday behavior and as a fundamental cultural value. Our objective will be to show how “bread-salt hospitality,” “a warm hospitality” enters the field of “participative communication,” analyzed by Greimas (1973): “wonderful objects as a place of investment of values.”

Živilė Nedzinskaitė

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Vilnius / Institute of Lithuanian Literature and Folklore, Vilnius

Ludi Camenales: žaidimas kaip nauja stiliaus ir skonio raiška lotyniškoje LDK Baroko poezijoje / Ludi Camenales: A Game as a New Expression of Style and Taste in the Baroque Poetry in Latin of the Grand Duchy of Lithuania

XVI a. literatūros teoretikas Julijus Cezaris Scaligeris (1484–1558) fundamentiniame veikle *Poetices libri septem* (*Septynios poetikos knygos*, išleistas tik po jo mirties 1561 m.) susistemino ir apibendrino ligtolines žinias apie literatūrą, jos klasifikaciją, skirtingus kūrinius, žanrus, jų struktūrą ir raiškos priemones. Šiuo teoretiku rėmėsi visi XVII a. gvildenę ar svarstę tiek bendras, tiek atskiras literatūros ar tam tikro žanro kūrinio problemas.

XVII a. LDK, kaip ir visoje Europoje, buvo Baroko literatūros klestėjimo laikas. Ir visiems suprantama lotynų kalba, ir nacionalinėmis kalbomis kuriami kūriniai rėmėsi tomis pačiomis skirtingų žanrų kūrinių komponavimo taisyklėmis. Buvo stengiamasi išlaikyti iš Antikos literatūros perimtas tradicijas, tačiau ieškota ir naujų išraiškos galimybių. Apie naują raiškos priemonę – aštrų ir šmaikštų stilių (*De acuto et arguto*), kuris vėliau buvo pavadintas barokiniu, savo darbuose pirmasis svarstė Motiejus Kazimieras Sarbievijus (1595–1640). Dar viena iš naujos, kitokios raiškos galimybių tapo vadinamieji Kamėnų (Mūzų) žaidimai – išradingos struktūros kūriniai, kuriuose galėjo pasireikšti kituose žanruose (epigrama, odė, elogijas ir pan.) neįprasminta kūrėjo išmonė. Tokie kūriniai šių dienų mokslininkų dažniausiai vadinami artificioziniais. Tai akrostichai, anagramos, chronostichai, palindromai, enigmos, figūrinė poezija ir kiti panašaus pobūdžio tekstai.

Neaptarti ar tik marginališkai paminėti žymiausių to meto literatūros teoretikų darbuose, kaip tik jie leido kūrėjams nustebinti skaitytoją jungiant į visumą ir puikias teorines žinias, ir erudiciją, ir talentą bei išmonę.

Pranešime, remiantis LDK lotyniškais spausdintais leidiniais ir rankraštiniais tekstais, bus siekiama parodyti artificiozinių kūrinių įvairovę, aptarti jų stilistiką ir raiškos priemones, taip pat – apibrėžti tai, kaip šių kūrinių stilius atitinka tam tikrą (dažniausiai ypač rafinuotą) literatūriniam skonį. Skonį kaip epochos ženklą ir madą, bet ir kaip tam tikros literatūrinės išmonės ir laisvės išraišką.

Mariana Neț

Institute of Linguistics of the Romanian Academy in Bucharest / Kalbotyros institutas, Rumunijos akademija, Bukareštas

A table avec Dumas: Goût littéraire et art poétique / Dining with Dumas: Literary Taste and Poetic Art / Prie stalo su Dumas: literatūrinis skonis ir poetikos menas

L'exposé va explorer *Le grand dictionnaire de cuisine* d'Alexandre Dumas, ouvrage complexe et retors que l'on peut lire à plusieurs niveaux. Apparemment, il s'agit d'un recueil de recettes culinaires, ainsi que des légendes et des souvenirs de voyage liés à ce champ sémantique, censés mieux assaisonner les « plats ». Mais culinaire et littéraire, c'est tout un chez Dumas. Le culinaire mène au littéraire et vice-versa. Quoiqu'il fasse semblant de chatouiller le goût de ses lecteurs pour la nourriture, Dumas ne fait, en réalité qu'encourager leur goût pour la littérature, voire pour ses propres créations romanesques et théâtrales, ainsi que pour son propre « moi » (profond, narcissique et tragique). Les textes inclus dans ce *dictionnaire* s'inscrivent dans un discours « à clé », où les métaphores à base gastronomique sont un moyen d'augmenter l'originalité et la complexion poétique du texte dumasien.

Laura Niedzviegienė

Vilniaus universitetas / Vilnius University

Maistas kaip vizualus dirgiklis, arba kaip paragauti nematomo maisto: garsinio vaizdavimo fenomenas / Food as a Visual Stimulus, or How to Taste Invisible Food: The Phenomenon of Audio Description

Vizualiajame arba audiovizualiniame mene maistą „ragaujame“ ir skonį „patiriame“ per kitas jusles, o pirmiausia – per regą. Taigi skonis iš esmės tampa vizualiu dirgikliu, o jo pajautimas – vizualia patirtimi. Su dar didesniais iššūkiais susiduria tie, kurie informacijos per regos kanalą (beveik) negauna: aklieji ir silpnaregiai atsitrenkia į dvigubą barjerą – paveiksle ar filme vaizduojamo maisto, be abejo, negali paragauti nei fiziškai, nei vizualiai. Šiuo atveju gelbsti garsinio vaizdavimo metodika, kuri kai kuriose šalyse aktyviai taikoma jau kelis dešimtmečius.

Garsinis vaizdavimas kaip kompensacinė priemonė padeda vaizduotėje „nuspiešti“ statiškus ir dinamiškus vaizdus, t. y. atliekant garsinį vaizdavimą, nematančiajam žodžiais perpasakojama tai, kas nupiešta paveiksle, užfiksuota nuotraukoje ar rodoma filme. Garsinio vaizdavimo tekstuose kalbama apie žmonių išvaizdą, jų veiksmus ir aplinką, kurioje veiksmas vyksta. Tiek statiškuose vizualiniuose produktuose (paveiksle, nuotraukoje), tiek audiovizualiniuose kūriniuose (filme, spektaklyje) dažnai vaizduojamas maistas, maistą gaminantys ar valgantys žmonės, taigi kyla natūralus poreikis tokias scenas aprašyti žodžiu, kad kuo realesnę patirtį suteiktume ir nematančiam žiūrovui. Šiame pranešime bus siekiama aptarti, su kokiais iššūkiais dažniausiai susiduria garsinio vaizdavimo specialistas, apie maistą ir „matomą“ skonį pasakojantis nematančiai auditorijai.

Svetlana Pogodina

University of Latvia, Riga / Latvijos universitetas, Ryga

Russian Hospitality as an Identity Marker: Russian Press in Latvia in 1920s-30s / Rusų svetingumas kaip tapatybės žymė: rusiška spauda Latvijoje XX a. trečiame ir ketvirtame dešimtmetyje

The Russian concept of hospitality is one of the most important parts of national identity. The social institution of hospitality consists of different elements (invitation, the beginning and the end of a feast, seating at the table, important dishes, toasts, etc.). As Marcel Mauss has demonstrated, hospitality is based on the script of donation (contribution); it reflects a cultural dialogue between *us* and *others*. But it is also a mechanism to characterize one's own identity in a cross-cultural situation. In the paper, the problem of representation of Russian hospitality in Russian media (magazines and newspapers *Segodnja* and *Segodnja večerom*, Russian anniversary collections, calendars, etc.), published in Latvia during the period of 1920s-1930s, as well as memoirs of Russian dwellers (and emigrants), who settled in Latvia during the same period, are analyzed. The observed material gives the inner view on self-concept and self-identity, represented through traditional food practices and institution of hospitality.

Anne Simon

Centre de recherches sur les arts et le langage, CNRS/EHESS, Paris / Meno ir kalbos mokslinių tyrimų centras, CNRS/EHESS, Paryžius

L'arrière-goût de la mort : la littérature à l'épreuve de l'élevage industriel / The Aftertaste of Death: Literature Is Put to the Test by Industrial Livestock Production / Nemalonus mirties prieskonis: pramoninės gyvulininkystės iššūkis literatūrai

L'élevage industriel, dont la stratégie communicationnelle vise à masquer la souillure de la mort et le mauvais goût de sa viande, est devenu un motif majeur de la littérature contemporaine. Comment fabriquer du récit avec des vies animales silencieuses et fondues dans la masse ? Implacablement encadrées du début (insémination) à la fin (abattage), ces vies sont tout sauf digressives et aventureuses – tout sauf romançables. L'objectif de la communication sera d'examiner les procédés poétiques et les objectifs éthiques qui fondent le genre émergent de ce que j'appelle le « roman agroalimentaire », qui témoigne pour les bêtes de rente et leur restitue une existence singulière, digne d'être narrée.

Pramoninė gyvulininkystė, kurios įgyvendinama komunikacinė strategija skirta nuslėpti nešvarią mirtį ir jos tiekiamos mėsos blogą skonį, tapo svarbiu motyvu šiuolaikinėje literatūroje. Kaip sukurti pasakojimą apie tyliai gyvenamą gyvulių gyvenimą, ištirpusį didelėje bandoje? Šie gyvenimai, negailestingai įtraukti į pradžios (apsėklinimas) ir pabaigos (paskerdimas) rėmus, stokoja ne tik nukrypimų ir nuotykių – stokoja galimybės tapti romano medžiaga. Pranešimo tikslas – išnagrinėti besiformuojančio žanro, kurį vadinu „agroalimentarinio romanu“, liudijančio apie pasipelnymui skirtus gyvūnus ir atkuriančio jų išskirtinę, pasakojimo vertą egzistenciją, poetines priemones ir etinius siekius. Tie mano vadinami „agroalimentariniai“ romanai per pastarąjį dešimtmetį vis labiau išplito Europoje ir Šiaurės bei Pietų Amerikoje. Jie labai aiškiai kelia skonio klausimą: tiek lotynų kalboje (*gustus*), tiek senojoje prancūzų kalboje (XII a. – *gost*, XIII a. – *goust*) skonis pasižymi tiesiogine ir perkeltine reikšme, siejasi su skonio pojūčiu ir dalykų vertinimu. Skonio reikšmė susijusi su estetika, ne tik su pojūčiu, bet ir su menu, ne tik su kūnu, bet ir su visuomenine problematika: tai praktinės veiklos ir normų reikalas. Kaip su visa šia skonio problematika siejasi pramoninės gyvulininkystės ir skerdyklų tematika? Iš tiesų tiek rašytojams, tiek patiemis skaitytojams pati romano estetika ima atrodyti problemiška: vieni susiduria su žodžiais nenusakomu dalyku, o kiti – su negalėjimu apie tai skaityti. Abiem atvejais turime reikalą su neįmanomu simboliniu pasisavinimo veiksmu. O į literatūrą įtraukiamas dar aiškiau kūniškai išreikštas ir mažiau į žmogų sutelktas pasibjaurėjimas ir šleikštulys, lyginant su Sartre'o kūryba arba pasakojimais apie karą.

Astra Spalvėna

University of Applied Sciences; University of Latvia, Riga / Ekonomikos ir kultūros aukštoji mokykla; Latvijos universitetas, Ryga

Food for People: Making of Latvian National Cuisine in Cookbooks of Interwar Period / Maistas žmonēms: latvių nacionalinės virtuvės kūrimas kulinarinėse knygose tarpukariu

Nations as well as cuisines are concepts created by imagination and initiative of people. Therefore, national cuisine can be analysed not as independently existing gastronomic phenomena but in a context of history and ideology of nationalism (see Anderson, 1983; Hobsbawm, 1992). The term ‘national cuisine’ strengthens the connection between food and place, indicating how the ingredients of cuisine—products, technologies and habits—are rooted in particular territory. However, according to anthropologist Sidney Mintz, the term ‘national cuisine’ is ambivalent as being holistic framework for food consumed by people, living under particular political system (Mintz, 1996). Historically one of the most effective tools for propagating the concept of national cuisine were cookbooks. They list ingredients, technologies, dishes, habits, vocabulary, and aesthetics of particular socio-political territory, as it is analysed in research about India (Appadurai, 1988), France (Trubek, 2003), Denmark (Gold, 2007) and other cases.

In this presentation, I will analyse Latvian cookbooks of interwar period and describe how national cuisine is constructed in this media. The first cookbook in Latvian was written at the end of 18th century and was addressed to German ruling class. More than century later, in 1920s and 1930s vast number of cookbooks were printed, which particularly addressed the “ordinary people” and spoke about national or “people’s food.” This initiative developed in context of National awakening of second half of 19th century and establishing of independent nation state in 1918. The paper focuses on the historical period and the contemporary tension around gastronationalism is outside the scope.

Giedrė Šmitienė

Institute of Lithuanian Literature and Folklore, Vilnius / Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Vilnius

Taste and Disability. *Sorry, It Does not Suit My Taste / Skonis ir negalia. Atleiskit, tai ne mano skonio*

This presentation is related to the taste as a concept defining the kind of things one likes or finds acceptable, not offensive. Taste as a concept participates in the decision making processes as well as in forming our aesthetic experiences. My motivation to formulate a thesis on disability and taste was provoked by observing public reactions to the theatre show performed by disabled actors in Lithuania in 2019. People that were invited to watch the show stated their support for the work. Though soon most of them would say, “Sorry, but I cannot watch a disabled performer on stage.” Paradoxically, in this case disability gets involved into the problematics of taste—being aesthetically acceptable or *a priori* unwelcome in the field of aesthetic experience.

The comparison of the two ‘tastes’ forms the base of this presentation; the taste that gives space for disability and the taste which is incapable of making space for it. I am thoroughly comparing the presumptions, the conditions that formed and mechanisms that stimulate the two views on taste. Novels by Jonas Mačiukevičius (born 1939) that reveal these two comparative views are analysed. It is accompanied by life stories of people with disability living in Lithuania (field research made with Dr. Jurga Jonutytė, 2018–2020, Lithuania). Comparing the two ‘tastes’ that affect our being with disability allows us to reflect how ableism and ignorance to disability, that are rooted in our culture, move our senses, behaviours, and judgements, continually form ‘the taste’ that makes us act out in non-thematised ways. Usually taste is understood as an individual preference where there are no disputes. Disability caught in the net of taste reveals the situation, when taste can close the possibility of the other to be part of the lifeworld. Approaches from the literary studies, phenomenological anthropology and disability studies are used in this presentation.

Dainius Vaitiekūnas

Vilniaus universitetas; Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka / Vilnius University; National Library of Lithuania

Semiotika ir literatūrinis skonis: Algirdo Juliaus Greimo atvejis / Semiotics and Literary Taste: The Case of Algirdas Julius Greimas

Semiotikas Algirdas Julius Greimas analizavo įvairius literatūrinius tekstus: poeziją ir prozą, lietuvių ir pasaulio literatūrą. Jo literatūrinė kritika taip pat pasižymi didele aprašomų tekstų įvairove, įsimenančiais jų vertinimais, palikusiais ryškų pėdsaką lietuvių literatūros kritikoje. Apie pačius įvairiausių literatūrinius pavyzdžius užsimenama jo pokalbiuose, laiškuose ir kituose tekstuose. Pranešime siūloma svarstyti Greimo literatūrinio skonio klausimus pabandant apibrėžti numanomos jo asmeninės kūrybos antologijos metmenis, išryškinti joje svarbesnius momentus, dėsningumus, jos atrankos principus. Remiantis šiais duomenimis bus siekiama apsvaistinti semiotikos ir literatūrinio skonio santykį. Išėties tašku tokio pobūdžio svarstymams pasirinkta Greimo esė „Apie netobulumą“, kurioje iškelti fundamentalūs estetinio išgyvenimo klausimai.

Iwona Wróbel

The Education Office in Warsaw / Švietimo taryba, Varšuva

A Discourse with Aesthetic Category, a Fascination or a Catalyst of Depth Psychology? Beauty in Contemporary Novels Written by Anne Provoost, Olga Tokarczuk and Angela Carter / Estetinės kategorijos diskursas, susižavėjimas ar giluminės psichologijos katalizatorius? Grožis Anne Provoost, Olgos Tokarczuk ir Angela'os Carter romanuose

The paper's introduction suggests a question about attractiveness of beauty category in contemporary culture. European literature written by women is a space where nowadays beauty and ugliness go together. The presentation tries to show the variants of beauty motives, by describing its nuances, colors, and tones. It depicts the motives which are the base of deduction of changes in the beauty ontological status and provides examples from the novels written by Anne Provoost, Olga Tokarczuk and Angela Carter. It is not a coincidence that the author collates the works written by these three novelists. First of all, it is the proof of existence of the beauty motives' universal presence in many countries. Moreover, it shows mentioned novels in many varieties and exposure that witness. The author uses comparative methodology and typical conceptual appellations.

Ingrida Eglė Žindžiuviene

Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas / Vytautas Magnus University, Kaunas

Britas tapęs „prancūzu“: Peterio Mayle'io kūrybos retrospektyva skonio ir tapatybės aspektu / A British Turned “French”: A Retrospective of Peter Mayle's Works Through Taste and Identity Aspect

Visame pasaulyje savo pirmosiomis knygomis išgarsėjęs šiuolaikinis britų rašytojas Peteris Mayle'is (1939–2018) skaitytojus žavi ypatingu dėmesiu prancūzų virtuvei ir gyvenimo stiliui. Devintajame XX a. dešimtmetyje, kaip ir nemažai smalsesnių britų, jis mėgo su šeima keliauti po Prancūziją. Pačioje devintojo dešimtmečio pabaigoje tvirtai pasiryžęs atsisveikinti su savo apniukusia ir lietinga tėvyne, penkiasdešimtmetis Mayle'is su žmona persikėlė į Prancūziją. Iš pradžių turėjęs visai kitų užmačių dėl pirmosios knygos temos, atvykęs į Prancūziją, visa galva pasinėrė į prancūziško gyvenimo subtilybes, kol veikiausiai nusprendė pirmąjį romaną skirti savo linksmiams ir, brito akimis, keistiems, nuotykiams Provanse. Taip 1989 m. pasirodė jo pirmoji knyga *Metai Provanse (A Year in Provence)*, pradėjusi Mayle'io knygų Provanso tema epopėją; knyga labai greitai buvo išversta į kitas kalbas ir tapo tarptautiniu bestselleriu. Lietuvoje romanas kiek vėlavo – jo vertimas pasirodė tik po devynerių metų (2008 m.; vertėja Ina Jakaitė). Knyga buvo greitai išgraibstyta ir šiuo metu tebecirkuliuoja tarp kelionių ir maisto gurmanų, ją vykstantiems į Prancūziją dažnai rekomenduoja išsilavinę gidai. Mayle'io kūrybuose itin gausu valgių, patiekalų, maisto ingredientų pavadinimų prancūzų kalba. Po šios pirmosios „Provanso“ knygos sėkmės, skaitytojų paskatintas bei pagerbtas Prancūzijos publikos (romano vertimas į prancūzų kalbą pasirodė 1994 m.), Mayle'is parašė tęsinius, kas vėliau tapo žinoma kaip „Provanso

trilogija“ ar „Provanso serijos“: *Toujours Provence* (1992) ir *Encore Provence* (2000). Pastarosios knygos buvo išverstos į daugiau nei 20 kalbų (deja, ne lietuvių). Mayle'is – apie dvidešimties kūrinių autorius – iki pat savo gyvenimo pabaigos liko ištikimas prancūzų kultūrai: kalbai, papročiams, gyvenimo būdai. Savo susidomėjimu bei žavesiu prancūzų virtuve ir įvairiais skonio pojūčiais rašytojas paskatino gurmaniškosios srovės įsitvirtinimą kelionių literatūroje. Straipsnyje analizuojama rašytojo kūrybos įtaka kitiems britų rašytojams bei ieškoma sąsajų su įvairiomis šiuolaikinės literatūros kryptimis.

Manfredas Žvirgždas

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Vilnius / Institute of Lithuanian Literature and Folklore, Vilnius

Skonio poetikos variacijos Maironio kūryboje / Variations of the Poetics of Taste in Maironis's Works

Maironio kūryboje galima atpažinti ne vien pirminius lietuvių lyrikos žanrinius modelius, bet ir kolektyvinei sąmonei būdingus stereotipinius savivaizdžius, jo gyvento laikotarpio papročių refleksijas, netgi „alimentarinės moralės“ dėsnius, susijusius su epochos stiliumi, sociokultūriniu kontekstu, „malonumų pomėgio“ strategija (Eric Landowski). Maironio kūryboje valgių ir gėrimų vartojimas dažniausiai minimi ypatingais transformacijų momentais (šeimos šventės, piršlybos, vestuvės), gastrominė kultūra siejama su žemdirbių bendruomenės kalendorinių religinių švenčių ciklu, gyvenimo rato slinktimi. Maisto ragavimas bendraminčių susibūrimuose – svarbi vis labiau viešajame gyvenime matomos tautiškai orientuotos inteligentijos komunikacijos dalis, veikia kaip draugiją vienijantis, bendrą skonį formuojantis faktorius. Iš skonio kategorijų Maironio kūryboje dažniausiai minimas saldumas, siejamas su euforijos, religinės ekstazės ir dvasinio pakilimo išgyvenimais. Maironis, „aukštojo stiliaus“ poetikos kūrėjas, buvo ir „aukštojo skonio“ tradicijos formuotojas: jo namuose Kaune XX a. pradžioje rinkdavosi artimiausi bendražygiai, buvo ragaujami Vakarų Europos virtuvės patiekalai ir gėrimai. Skonis Maironiui buvo pirmiausiai estetinė kategorija: eilėraštyje „Vakaras (Ant ežero Keturių Kantonų)“ gėlės dvelkia „skania sveikata“ – skanu tai, kas sukelia juslių pasimėgavimą, ir kartu „skonis yra tai, kas kam nors sava“ (Arūnas Sverdiolas). Vertinant gastropoetikos aspektu, Maironio subjektas veikia kaip klasicistinio stiliaus asmenybė, jis siekia apoloniškosios pusiausvyros, kartais hedonistiškai mėgaujasi kulinariniais malonumais, smerkia nesaikingumą, atlaidus žmogiškoms silpnybėms, tačiau turi aiškų nusistatymą, kas yra skanu, gražu, teisinga.